

Teologie: 86. Stín Billyho Grahama: Chuck Templeton a krize amerického náboženství

Teologie

Chuck Templeton

Stín Billyho Grahama: Chuck Templeton a krize amerického náboženství

Billy Graham v době svého působení v organizaci Youth for Christ

Byl srpen 1949 a Billy Graham nikdy nebyl tak sklíčený. Dvanáct let poté, co se „oddal kázání“ na golfovém hřišti na Floridě, se evangelista potýkal s pochybnostmi. Četl neortodoxní teology, jako byli Karl Barth a Reinhold Niebuhr, kritiky liberální teologie, kteří otevřeně přiznávali, že Bible je plná chyb a vnitřních rozporů.

Podstata Grahamova problému však ležela blíže k jeho srdci. Poslední čtyři roky pracoval Graham s Chuckem Templetonem, brilantním a nápadně pohledným kazatelem z Kanady, jako evangelisté pro nově vznikající organizaci *Mládež pro Krista*. Graham a Templeton vedli v roce 1945 řadu mimořádně úspěšných křížových výprav v poválečné Evropě a od té doby se rychle spřátelili. Chuck však byl čerstvě po prvním ročníku *Princetonského teologického semináře* a překypoval otázkami.

Chuck a Billy byli pozváni, aby promluvili v *Lesním domově (Forest Home)*, útočišti založeném *Prvním presbyteriánským sborem v Hollywoodu* o deset let dříve. Brzy po jejich příjezdu [Templeton Grahamovi řekl](#), že jeho kázání jsou beznadějně zastaralá.

„Už prostě není možné věřit například biblickému popisu stvoření,“ tvrdil Templeton. „Svět nebyl stvořen během několika dní před několika tisíci lety; vyvíjel se po miliony let. To není záležitost spekulací, to je prokazatelný fakt.“

„S tím nesouhlasím,“ odpověděl Billy stoicky. „A existují renomovaní vědci, kteří to taky neuznávají.“

„Kdo jsou ti učenci?“, zeptal se Templeton. „Muži z konzervativních křesťanských vysokých škol?“

Ta otázka ho bodla. V době jejich rozhovoru byl Graham prezidentem neakreditované Northwestern Bible College založené fundamentalistickým kazatelem W. B. Rileyem.

„Většina z nich ano“, připustil Graham. „Ale o to nejde. Věřím zprávě o stvoření v knize Genesis, protože je v Bibli. Ve své službě jsem něco objevil: Když беру Bibli doslova, když ji hlásám jako Boží slovo, má moje kázání moc. Když stojím na pódiu a říkám: „Bůh říká“ nebo „Bible říká“, Duch svatý si mě používá. To má své výsledky. Moudřejší lidé než ty nebo já se o podobné otázky prou už po staletí. Nemám čas ani intelekt na to, abych zkoumal všechny strany teologického sporu, a tak jsem se rozhodl jednou provždy přestat zpochybňovat a přijmout Bibli jako Boží slovo.“

„Ale Billy,“ vložil se do toho Templeton. „To nemůžeš udělat. Neodvažuješ se přestat přemýšlet o nejdůležitější otázce v životě. Udělej to a začneš umírat. Je to intelektuální sebevražda.“

„Nevím, jak ostatní,“ odpověděl Graham. „Ale já jsem se rozhodl, že to je cesta pro mě.“

To, co se stalo poté, je předmětem evangelikálních legend. Graham se statečně přetvařoval před svým kanadským přítelem, ale tato konfrontace ho ochromila.

Jeho prvním instinktem bylo vyhledat radu Henrietty Mearsové, slavné učitelky Bible a evangelikální vizionářky, která o deset let dříve založila organizaci Forest Home. Odvážná, sebevědomá a jako vždy překypující evangelikální energií byla Mearsová přesně tím tonikem, které Graham potřeboval. Připomínala mladému evangelistovi, že základem křesťanství je neomylnost Písma. Když tento základ podkopete, celá stavba se zhroutí.

Graham káže pamětní kázání na místě, kde učinil své osudové rozhodnutí.

Graham si vzal Bibli a sám se vydal do drsné hornaté krajiny v okolí Forest Home. U cesty zahlédl starý pařez, Graham položil otevřenou Bibli a začal se modlit.

„Ó Bože! V této knize je mnoho věcí, kterým nerozumím. Je v ní mnoho problémů, na které nemám řešení. Je v ní mnoho zdánlivých rozporů. Jsou v ní oblasti, které zdánlivě nekorespondují s moderní vědou. Nedokážu odpovědět na některé filozofické a psychologické otázky, které Chuck a ostatní vznášejí.“

Graham padl na kolena.

„Otče, hodlám to přijmout jako tvé slovo - vírou! Dovolím víře, aby překonala mé intelektuální otázky a pochybnosti, a uvěřím, že je to Tvé inspirované slovo!“

S těmito slovy Graham pocítil, jak jeho duši zaplavuje Boží Duch. Když následujícího večera promluvil k posluchačům ve Forest Home, Henrietta Mearsová věděla, že naslouchá novému člověku. Z jeho kázání vyzařovala jistota, pocit autority, který byl zcela nový a mocný.

O měsíc později byl ohlas na Grahamovu křížovou výpravu v Los Angeles tak ohromující, že organizátoři byli nuceni přidat několik večerů, aby se davům lidí přizpůsobili. Billy Graham se už nikdy neohlédl zpět.

Příběh o „pařezu“ byl v průběhu let převyprávěn tisíckrát. Robert Jeffress, pastor *Prvního baptistického sboru v Dallasu* (sbor, do kterého Billy Graham vstoupil v roce 1953), [byl jednou dotázán, zda někdy pochyboval o Bibli.](#)

Jeffress dallaskému reportérovi odpověděl, že pouze jednou. V prvním ročníku na Baylorově univerzitě měl profesora, který třídě řekl, že Bible, kterou tak obdivovali, je plná rozporů. Jeffresse to natolik znepokojilo, že utrpěl jeho modlitební život, přestal svědčit cizím lidem a usadil se kolem něj mrak deprese.

Pak uslyšel Billyho Grahama vyprávět svůj příběh o pařezu.

Když Jeffress seděl a poslouchal tento příběh, měl pocit, že ho tam Bůh přivedl, aby si vyslechl právě toto poselství. V tu chvíli se rozhodl, že už nikdy nebude pochybovat. Dokonce si ten večer nechal od Billyho Grahama podepsat a datovat svůj zápisník.

Dallaský kazatel pochopil jednoduchou logiku příběhu o pařezu. Graham se rozhodl věřit Bibli a Bůh požehnal jeho službě. Chcete-li dosáhnout výsledků, následujte Billyho příkladu.

O Billym Grahamovi slyšel každý. Možná je nejslavnějším Američanem 20. století (určitě patří do první desítky). Ale buďte upřímní, slyšeli jste někdy o Chucku Templetonovi?

Chuck Templeton káže na shromáždění Mládeže pro Krista v New Yorku.

Pokud ano, jste pravděpodobně Kanadčan a znáte ho jako Charlese, ne jako Chucka. Když jsem vyrůstal v Edmontonu v Albertě, Templetonova pohledná vizáž zdobila kanadské televizní zpravodajské pořady (často ve společnosti jeho dobrého přítele Pierra Burtona). A pokaždé, když se Templeton objevil na obrazovce, mi matka vyprávěla, jakým byl úžasným kazatelem, než odešel k ďáblu.

Vyhledejte si dnes Templetonovo jméno a najdete řadu varovných příběhů, které kontrastují vzestupnou dráhu člověka, který věřil Bibli, a smrtící spirálu chytráků, kteří Boží slovo zpochybňovali.

Skutečný příběh je však o něco složitější. Vlastně je mnohem složitější. Charles Templeton mohl být mystikem po vzoru Thomase Mertona, kdyby žil na jiném místě a v jiné době. Jeho život byl protkán živými setkáními s nevýslovným, která se táhla od jeho klasického obrácení v dospívání až po smrtelnou postel (o tom později).

Proč by takový člověk nakonec napsal knihu s názvem *Rozloučení s Bohem (Farewell to God)*? Proč byl Templeton rozčarován evangelikálním křesťanstvím a jeho liberální alternativou? Tento článek je mým prvním pokusem o odpověď.

Pro dítě amerického Jihu byla náboženská historie Billyho Grahama naprosto předvídatelná. Navštěvoval *Univerzitu Boba Jonese* v Jižní Karolině, shledal ji příliš restriktivní a přestoupil na *Wheaton College*, evangelikální horkou líheň západně od Chicaga. Tam se oženil s Ruth Bell Grahamovou, dcerou slavných (a dobře situovaných) presbyteriánských misionářů.

V mládí Graham přijal a byl přijat evangelikální/fundamentalistickou zbožností, která byla typicky americká.

Příběh o obrácení Billyho Grahama je docela standardní; možná právě proto je tak uklidňující. V roce 1934 prošel mladý severokarolínský občan procesem obrácení, když ho k oltáři vyzval Mordecai Ham, nezávislý evangelista, který nenáviděl alkohol, Židy a katolíky. Pro jižanského chlapce vychovaného v lůně církve nemohlo být nic normálnějšího. (Ham nakonec Grahama seznámil s W. B. Rileyem, nejvlivnějším fundamentalistickým kazatelem v Americe.)

Naproti tomu Chuck Templeton vyrostl mimo církev a nepotřeboval evangelistu, aby našel Boha. Bůh přišel a našel Templetona. Templeton, dítě svobodné matky a s pouhou devátou třídou základního vzdělání, byl zaměstnán v deníku *Toronto Globe* jako sportovní karikaturista (ano, i to bývala profese). Chuck vyrůstal v naprosté chudobě. Jeho matka měla často deprese, ale zvládala je mnohem lépe poté, co vstoupila do nazaretského sboru a odevzdala své srdce Ježíši.

Není divu, že Templetonova raná dospělost se točila kolem žen, práce, zakouřených barů a večírků. Jednou v noci se Templeton vrátil domů ve tři hodiny ráno po ponuré společenské události, na níž se objevila nějaká zanedbaná striptérka. Zahlédl svůj odraz v zrcadle v předsíni a to, co viděl, se mu nelíbilo. Jeho matka, která nespala, dokud nebyl doma, mu chtěla po sté vyprávět o tom, jak Bůh změnil její život a jak ráda ho uvidí v kostele s ostatními mladými lidmi.

Zatímco mluvila, Templeton si dělal morální inventuru. Čím víc se maminka rozehřívala na své téma, tím víc ho to deprimovalo. Vymluvil se, prošel chodbou do svého pokoje a v hlavě se mu zformovala zkomolená modlitba. To, co následuje, přebíjí Billyho příběh o obrácení.

Když jsem ve tmě klečel u postele, měl jsem v hlavě podivně prázdnou; myšlenky a slova se nechtěly soustředit. Po chvíli jako by mě někdo přikryl černou dekou. Pocit obrovské viny se snesl na zem a zaplavil každou část mého těla. Byl jsem nečistý.

Bezděčně jsem se začal modlit, tvář jsem měl odvrácenou a tekly mi slzy. Jediná slova, která jsem dokázal najít, byla: „Pane, sestoup. Přijď a skonči to. Sestup dolů. . .“

Mohlo to být o několik minut později nebo mnohem déle - čas jsem nevnímal -, ale našel jsem svou hlavu v dlaních, schoulený malý na podlaze uprostřed obrovské prázdnoty. Muka byla pryč. Zůstal jsem po tom otupělý, beze slova, znehybněný, osamělý, napjatý pocitem očekávání. Za okamžik se začalo zvedat břemeno, stejně těžké jako já. Prošlo mi stehny, břichem, hrudí, pažemi, rameny a úplně se zvedlo. Mohl jsem přeskočit zeď. Každý kousek těla začalo zaplavovat nevýslovné teplo. Zdálo se, že se mi v hrudi rozsvítilo světlo a jeho zušlechťující oheň mě očistil. Sotva jsem se odvážil nadechnout, bál jsem se, abych ten okamžik neukončil nebo nezměnil. Slyšel jsem sám sebe, jak tiše šeptám, stále dokola: „Děkuji ti, Pane. Děkuji ti. Děkuji ti. . . .“

Po chvíli jsem šel do matčina pokoje. Uviděla můj obličej a řekla: „Ach, Chucku. .“ a rozplakala se. Hodinu jsme si povídali.

Byl to klasický zážitek obrácení hodný svatého Augustina nebo apoštola Pavla. Je to něco, co najdete v knize A. D. Nocka *Obrácení* nebo v knize Williama Jamese *Rozmanitosti náboženské zkušenosti*. Templetonův rozum a vůle byly dočasně přemoženy mystickým pramenem ukrytým hluboko v jeho duši (nebo podvědomí, pokud jste nevyrostali jako znovuzrození).

Templeton se vzdal práce sportovního karikaturisty, koupil si staré auto a začal kázat všude, kde měl volnou kazatelnu. Jeho pověst rychle rostla a brzy se mu stávalo, že odmítal pozvání. Nakonec se oženil se svou energickou členkou sólového kázání a tento odvážný pár, toužící dělat velké věci pro Boha, koupil opuštěný kostel v Torontu. Kostel se během několika měsíců naplnil do posledního místa... vyhořel do základů... sbor ho znovu postavil.

Chuck Templeton (vlevo) a Billy Graham (vpravo dole) evangelizují zbloudilé mladé lidi.

Zanedlouho Chuck Templeton objížděl Spojené státy a Kanadu, pravidelně plnil torontskou Massey Hall a několikrát kázal pro 16 000 diváků v ikonických Maple Leaf Gardens.

Jeho turné po Evropě v roce 1945, které podnikl se stejně nadšeným Billym Grahamem, bylo naprostým triumfem. V jeho autobiografii [An Anecdotal Memoir](#) (*Anekdotické vzpomínky*) je uvedena veselá historka, v níž oba mladí muži strávili divoký večer se dvěma francouzskými prostitutkami, aniž by se vzdali své ctnosti („to je ale nápad“).

Ne všechny Templetonovy evangelizační akce se ovšem vydařily. V jedné pochmurné vesničce v Michiganu se například kazatel ocitl v domě „neuroticky plachého, zakřiknutého, hubeného mužička, tajného kuřáka, který páchl tabákem a jehož prsty měly mahagonový odstín. Když na něj někdo promluvil, jeho tvář zrudla a akné, kterým byl stížen, vzplálo“.

Ten muž však vlastnil také eklektickou knihovnu s celou sekci věnovanou dílům skeptiků a nevěřících. Templeton, který byl od dětství všezravým čtenářem, nikdy nečetl žádné seriózní filozofické nebo teologické dílo. To se však rychle změnilo.

Vzal jsem si knihu Thomase Paina *Věk rozumu*. Během několika hodin bylo téměř vše, co jsem věděl

nebo čemu jsem věřil o křesťanském náboženství, zpochybněno a z velké části zbořeno. Moje nezkušená mysl neměla žádnou obranu proti jeho logice a zdrcujícím argumentům.

V následujících deseti dnech jsem přečetl knihu Françoise Voltaira *Konečně vysvětlená bible*, knihu Bertranda Russella *Proč nejsem křesťanem*, projevy velkého amerického ateisty Roberta Ingersolla včetně jeho knihy *Mojžíšovy omyly* a ponořil jsem se do Davida Huma a Thomase Huxleyho.

Každý večer po celodenní posedlé četbě Templeton vystupoval na kazatelnu místního sboru a potácel se v kázání, přičemž mu v hlavě stále hřměl Huxley a Ingersoll. Muž s devítiletým vzděláním žil léta v hřejivé náruči evangelikální subkultury, kde se neustále potvrzovaly pravdy víry (Kristovo božství, věčné odměny a tresty a věrohodnost Bible). Nyní se ocitl v situaci, kdy si vyměňoval úder s nejničivějšími kritiky křesťanské ortodoxie na světě. Nebyl to férový boj.

Templeton se z této první krize víry dočasně zotavil, ale otázky nechtěly zmizet. Slavný evangelista neměl důvěryhodného přítele na bezpečném místě, kde by si mohl kopnout do nebezpečných myšlenek. Pak mu jeden známý kazatel navrhl, aby se Chuck přihlásil do semináře. Ten nápad zasáhl Templetona se silou zjevení.

Po určitém přemlouvání ze strany Templetonových dobře situovaných přátel ve *Sjednocené církvi kanadské (United Church of Canada)* souhlasil Princetonský teologický seminář s jeho přijetím jako „zvláštního studenta“. Nemohli mu sice udělit titul, protože neměl potřebný bakalářský titul, ale mohl se zapsat na kurz. To kanadskému evangelistovi vyhovovalo; nehledal akademické tituly, chtěl jen bezpečné místo, kde by mohl zápasit se svými otázkami.

V létě 1948, těsně před zahájením výuky v New Jersey, se Templeton zastavil u Billyho Grahama v domě jeho přítele v Montreatu v Severní Karolíně. Jako prezident neakreditované vysoké školy si Graham pohrával s myšlenkou, že by sám získal vyšší vzdělání, ale nemohlo to být ve Spojených státech. Počkej rok, navrhl Graham, a mohli by spolu navštěvovat Oxfordskou univerzitu.

Templetona ta myšlenka zaujala, ale věděl, že měl štěstí, když našel místo na Princetonu, a pochyboval, že Oxford bude stejně flexibilní. Znovu se pokusil Billyho přesvědčit, aby na pár let všeho nechal a připojil se k němu na Princetonu. „Zatím jsme si vystačili s mladickou energií a živočišným magnetismem,“ řekl Templeton, „a potřebujeme si vytvořit nějakou akademickou páteř.“

O rok později, když už měl za sebou první ročník semináře a znalost Schweitzera, Bartha, Bultmanna a Niebuhra byla právě natolik nebezpečná, že Templeton v pobytovém středisku Forest Home Retreat Center Billymu Grahamovi říkal, že jeho teologie je padesát let zastaralá.

Co by se stalo, kdyby se Billy připojil k Chuckovi na Princetonu? Tato otázka je sporná. Oba muži věděli, že Grahamův jednoduchý biblicismus by nemohl obstát ve volně plynoucí teologické debatě, jakou nabízí liberální seminář. Grahamovo teologické vzdělání bylo nedostatečné a on to věděl; potřeboval však podporu amerického evangelikálního hnutí více než vysokoškolský titul.

V dobách, kdy působili v *Mládeži pro Krista*, byli Templeton a Graham důvěryhodnými muži. Jejich úkolem bylo mluvit s autoritou všemohoucího Boha k nepoučeným mužům a ženám, kteří hledali něco, co by jim pomohlo přečkat noc. Lidé nehledali jemně vybroušenou teologickou prózu nebo vybroušené akademické argumenty; chtěli jen vědět, že Bůh má vše pod kontrolou, že nebe čeká na druhé straně utrpení, že Bibli lze věřit a že Ježíš Kristus je Beránek Boží, který snímá hříchy světa.

Všichni věděli, co Billy Graham řekne, ještě než to řekl; přišli kvůli přesvědčení v jeho očích a autoritativnímu tónu v jeho hlase. Graham mluvil ve jménu Bible, mluvil ve jménu Boha a každé jeho

slovo mělo váhu. Seběmenší dvojsmyslnost nebo náznak ironie by zničily jeho účinek.

Dodnes si vzpomínám, jak jsem si hrál na podlaze ve sklepě našeho skromného státního domu v Yellowknife v Severozápadních teritoriích Kanady a sledoval, jak otec každou sobotu večer leští rodinné boty, abychom v neděli ráno vypadali co nejlépe. Zatímco leštil a leštil, poslouchal táta v rádiu Hodinu rozhodnutí Billyho Grahama.

V baptistickém kostele Calvary v Yellowknife promítali film oslavující Grahamovu triumfální křížovou výpravu v Anglii, kde se na stadionu ve Wembley tísnilo 120 000 duší, aby slyšely Grahama (s Royem Rodgersem a Dalem Evansem v závěsu) kázat americké evangelium. (Grahamův triumf zabírá jednu epizodu seriálu [The Crown](#) od Netflixu.)

Někteří říkali, že Graham mohl odrecitovat poslední čtyři stránky telefonního seznamu následované několika odstavci z učebnice matematiky a tisíce obrácených by proudily vpřed. Na slovech záleželo, ale na absolutním přesvědčení v evangelistově hlase záleželo víc. Billy Graham věřil tomu, co říkal o nebi a pekle, a všichni, včetně Charlese Templetona, to věděli.

Proto Billymu Grahamovi nezbyvalo než položit Bibli na pařez a přísahat Bohu, že bude kázat neomylnou Bibli, dokud bude žít. Všichni to od něj očekávali; ba co víc, zdálo se, že to očekává i Bůh. Bůh chce, aby jeho kazatelé věřili Bibli, i když to zní zle nebo šíleně. Kdyby se v té dobré knize vyskytl jediný rozpor nebo chyba, tvrdili evangelikálové, byl by to bezcenný brak, Ježíš by byl jen další židovský rabín, nebe by bylo bláhový sen a Bůh by byl mrtvý, jak tvrdil Thomas Altizer.

Henrietta Mearsová s Billy Grahamem

Billy Graham věřil, že evangelikální subkultura, která formovala jeho duši, bude spásou světa. Jistě, toto hnutí mělo svůj podíl podivínů, ztroskotanců a společenských rváčů, ale Graham se mohl spolehnout na světce, jako byla Henrietta Mearsová, muže a ženy (většinou ženy) vychované ve zbožných rodinách, kteří znali Bibli zpoloviny nazpaměť a vsadili na její integritu svůj život.

Tito svatí byli inteligentní, oddaní, milující a radostní lidé, živoucí důkaz proměňující moci evangelia. Ani je, ani rodiny, které vychovávaly, nebylo možné najít mimo evangelikální společenství. Šíření evangelikální kultury bylo nadějí světa; ztráta této kultury by zničila vše, co bylo lidem jako Graham drahé.

Krátce po návratu do druhého ročníku semináře prožil Chuck Templeton vlastní dramatické setkání s Bohem. Bylo to rok poté, co byl v Indii zavražděn Mohandás Gándhí, a Templeton byl fascinován nenásilnou revolucí, kterou Gándhí rozpoutal. Po vzoru indického vůdce se Templeton začal každou středu postit a brát si jen trochu vody. Každý večer se procházel po golfovém hřišti nedaleko svého domu a zápasil s Bohem; modlil se za znamení.

Ve své [autobiografii](#), vydané v roce 1983, Templeton tuto událost popsal.

Jednou večer jsem šel na golfové hřiště poměrně pozdě. Byl jsem v kině a něco ve filmu rozechvělo nejasnou strunu v mém vědomí. Stál jsem s tváří obrácenou k nebi a tekly mi slzy, když jsem v dálce zaslechl psí štěkot a odněkud slabě, děsivě, dětský pláč. Najednou jsem se ocitl v nějakém přenosu. Zdálo se mi, že celé stvoření – stromy, květiny, mraky, obloha, samotné nebe, celý čas a prostor i sám Bůh – pláče. Nějak jsem věděl, že pláčou pro lidstvo: pro naši zatvrzelost, nenávist, deset tisíc krutostí, zálibu ve válce a násilí. A v srdci tohoto věčného smutku jsem viděl stín kříže a na něm siluetu postavy... Plačící.

Když jsem si znovu uvědomil své okolí, ležel jsem na mokré trávě a zmítal se ve vzlycích. Sám jsem byl mimo a nevěděl jsem, jak dlouho. Později jsem nemohl usnout a třásl jsem se jako v horečce při pomyšlení, že jsem nahlédl skrze závoj.

Stejně jako v případě svého obrácení před lety se tento zážitek dostavil nečekaně. Ačkoli Templeton pokračoval v pústu a večerních procházkách, toto mystické setkání se již neopakovalo.

Templeton se se svým prozřením vypořádal tak, že zamířil do knihovny. „To, co se mi stalo, nebylo nic neobvyklého,“ dozvěděl se ze svého výzkumu, mystická setkání byla „v různých obdobích dějin církve běžná. **Důležitější bylo, že jsem se dozvěděl, že to nemělo žádný zvláštní význam. Mystická zkušenost nepřinesla žádný přínos k našemu poznání Boha ani ke křesťanskému učení.**“

David Vance, který napsal svou magisterskou práci na Carletonské univerzitě o Templetonově „představení nevíry“, tento odmítavý komentář (zejména ta část, kterou jsem zdůraznil) zarazil. Templetonovo vidění sršelo teologickým významem.

Tento portrét Boha plačícího pro stvoření znetvořené bezmyšlenkovitým násilím (a s ním) předjímá knihu Jurgena Moltmanna *Ukřižovaný Bůh*.

Byl to Templetonův druhý křest Duchem svatým (většina z nás nedostane ani ten první). Jeho zkušenost, dotažená do logického konce, by Templetona zavedla na ono mystické místo, kde ve vizionářském díle Thomase Mertona nacházejí společnou duchovní půdu zbožní buddhisté, muslimové, hinduisté, židé a křesťané.

Bohužel kanadský student teologie si v princetonské knihovně prohlédl několik ponurých knih a zjistil, že jeho setkání se Svatým postrádá teologický význam.

V roce 1983, kdy Templeton vydal svou autobiografii, jsme byli s manželkou ve Victorii v Britské Kolumbii na návštěvě u Gippa Forstera, bývalého člověka ulice, který založil sbor lidí ulice pro lidi ulice. Gipp byl po kolena v organizovaném zločinu, když se zúčastnil křížové výpravy Billyho Grahama a obrátil svůj život k Bohu.

Gipp byl zemitý a dokázal být sprostý, když se mu zachtělo, ale měl dar proroctví. Jednou jsem ho

slyšel, jak svému shromáždění říká, že jejich Ježíš je příliš čistý a upravený, než aby jim mohl být k užítku.

„Když Ježíš konečně dorazil do Jeruzaléma,“ řekl Gipp, „byl na cestě už několik dní a jeho tvář byla pokrytá prachem z cesty, po které šel. Když v dálce uviděl Svaté město a ty velké slzy se mu kutáley, tvořily po tváři malé potůčky bláta. Tohle svinstvo je skutečné, lidi!“

Šel jsem domů a napsal písničku inspirovanou tím obrazem.

*Pláč kvůli Jeruzalému,
pláč kvůli tomuhle plemeni,
prach a smutek se mísí
v blátivých stopách po jeho tváři.
Děti, podívejte se na toho muže,
pláče kvůli vám.*

Plačící Bůh je jedinou odpovědí na problém zla, kterou můžeme v tomto temném světě najít. Nemůžeme vědět, proč Bůh dopouští, aby se nevinným lidem děly strašné věci; Templetonova vize nás však nasměruje správným směrem. Bůh na sebe bere bolest světa. To je smysl kříže: Bůh trpí s námi. Bůh umírá s námi. Následující Ježíše, umíráme s Bohem a stejně jako Ježíš jsme s Bohem vzkříšeni. To je křesťanský příběh. Možná to nebyl příběh, kvůli kterému se Chuck Templeton obrátil na křesťanství; ale když mu teologie ve stylu Billyho Grahama přestala vyhovovat, byla by to skvělá alternativa. Proč to nedokázal pochopit?

David Vance ve své disertační práci o Templetonovi poznamenává, že i v době, kdy byl slavným evangelistou, se Templeton prezentoval jako racionální, rozvážný a logický.

Templeton účinně využíval převládajících kulturních obav týkajících se stále více ohrožené genderové hierarchie a představoval se jako ztělesnění toho, co Chris Dummitt nazývá „mužným moderním člověkem“ – mužem, který účinně ovládá a řídí všudypřítomná rizika vlastní poválečné společnosti. Racionalita byla jistě jedním z oslavovaných rysů této moderní formy mužství, neboť ztělesňovala čistý a logický způsob uspořádání reality (na rozdíl od nekonzistentní, emocionální kvality, která se předpokládala u žen).

Totéž lze bohužel říci o teologickém duchu Ameriky poloviny století. V liberálních seminářích se všeobecně předpokládalo, že jakékoli zdánlivé napětí mezi vírou a rozumem vyřešíte tím, že se postavíte na stranu rozumu. Teologové poloviny dvacátého století psali, jako by Bible byla inspirována jen o málo víc než lidským strachem, láskou a touhou. Někteří teologové a biblisté byli otevřeně agnostičtí, jiní považovali Ježíše za ztělesnění izraelské „prorocké tradice“ (což bylo považováno za dobrou věc).

Teologové se však zajímali o znovuvytvoření mechanismu náboženského myšlení v různých dobách a na různých místech: srovnávali, porovnávali a teoretizovali. Nebylo dovoleno žádné „Tak praví Hospodin“ a osobní úvahy týkající se Boží podstaty byly mimo rámec seriózní vědy. Zázraky byly považovány za legendu, pozůstatek primitivní minulosti. Ve filozofii převládal logický pozitivismus, teorie, podle níž smysl spočívá pouze v empirických faktech, a jeho étos pronikl do většiny akademické teologie.

Křesťanská mystika, jak naznačoval Templetonův výzkum, byla rovněž považována za historickou kuriozitu, možná vhodné téma pro psychology, ale ne pro seriózní teology. Existoval svět akademické teologie a existoval druh povrchního zbožného materiálu, který Templeton odsuzoval... a jen velmi málo mezi tím. To částečně vysvětluje fenomenální úspěch C. S. Lewise v Americe v polovině století –

jeho nápaditá apologetika zarámovaná do jednoduché, ale elegantní prózy zaplnila mezeru a ukojila hlad.

Charles Templeton měl mysl racionalisty a duši mystika; vnitřní rozpor, který ho činil nešťastným.

Přesto patřily tři roky, které Templeton strávil na Princetону, k nejpříjemnějším v jeho životě. Jako nadšený student s bystrou myslí se rychle dostal do čela třídy. Zpočátku se mu představitelé semináře snažili místo titulu udělit diplom, ale díky jeho studijním úspěchům škola vypadala malicherně a nakonec ustoupila.

Po Princetonu byl Templeton horkým zbožím. Když v roce 1951 promoval, byla Severní Amerika na vrcholu náboženského probuzení, které mělo trvat ještě deset let. Církev protestantské hlavní linie (presbyteriánská, metodistická, luteránská, Sjednocená církev kanadská, Sjednocená církev Kristova, Američtí baptisté atd.) toužily využít poválečného hladu po duchovnosti, úctě a především normálnosti a hledaly evangelizační poselství, které by se vyhnulo dualismu *nebe-pekle* jako v případě křížových výprav Billyho Grahama.

Většina mužů (a byli to všechno muži) v čele těchto denominací byli veteráni hnutí sociálního evangelia. Stále jim vyhovoval jazyk evangelikální zbožnosti a věřili, že evangelium by mělo osvětlovat současné problémy, jako je chudoba, rasová harmonie a problematické vztahy mezi managementem a zaměstnanci.

Veteráni druhé světové války a ženy, které v těchto těžkých letech udržovaly domácí ohně, se toužily usadit, založit rodiny a postoupit na ekonomickém žebříčku. Templeton se svými zkušenostmi s masovou evangelizací v terénu, dynamickým vystupováním na veřejnosti a princetonským teologickým titulem byl mužem své doby.

Nejprve byl Templeton najat jako oficiální evangelista *Národní rady církví*, ekumenické organizace, která vznikla v roce 1950 jako nová a vylepšená verze starší *Federální rady církví*. Článek Edwarda Boyda z roku 1953 napsaný pro časopis *American Magazine* zachycuje vzrušení, které kanadský fenomén na počátku 50. let vyvolal:

Ve všem, co říkal, byl nepřehlédnutelný prvek naděje a optimismu. Náboženství už nebylo slavnostní, formální, opotřebovanou záležitostí s veškerou přitažlivostí hřbitova. Naopak, bylo veselé, vřelé a vitální. Představoval ho jako výzvu a vzrušující způsob života.... Jeho poměrně jednoduchý přístup, přirozené představení křesťanství jako zboží, které je pro život nezbytné jako sůl, a jeho ohromující víra v jeho praktickou hodnotu mě „získaly“.

V tomto období Templeton napsal tři knihy o evangelizaci, v nichž zdůrazňoval nutnost autority, jasnosti a teologické jednoduchosti. Nezáleželo na tom, čemu evangelista věřil ohledně stáří Země, historičnosti zpráv o stvoření, Jozueho zastavení Slunce nebo Noeho a jeho archy, ale zásadní zůstávala pevná víra v Kristovo božství. Tento úryvek je pro jeho dílo typický:

„K této hladové, zmatené a bloudící generaci... přichází církev s ‚dobrou zprávou‘ o Bohu. Ať je to církev obnovená v oddanosti Kristu a jeho evangeliu! Ať je to církev zapálená evangeliem a vyrážející plnit svůj kvasný a vykupitelský úkol! Nechtě je milost našeho Boha zvěstována neurčitým zvukem a s důvěrou očekávejme, že Bůh oživí svou církev uprostřed těchto let!“

Templetonova vize plačícího Boha byla odmítnuta také z pragmatických důvodů: pro takové věci nebyl trh. Templeton chtěl svému publiku přinést oheň, nadšení, důvěru a naději; ukřižovaný Bůh plačící nad bojovným stvořením se do toho sotva hodil.

V těchto letech Templeton hledal poselství, které by bylo biblické, inspirující a intelektuálně

úctyhodné. Na rozdíl od Grahama nechtěl spáchat intelektuální sebevraždu pádem na Boží dvousečný meč; chtěl však lidi změnit, chtěl je učinit lepšími, silnějšími, pozitivnějšími, efektivnějšími a plnými naděje.

Ale když pomíneme poselství „Ježíš zemřel na kříži, aby zachránil tvou duši před peklem“, co nám zůstane? Templetonovo nové a vylepšené evangelium bylo jen o málo víc než prostředek k dosažení cíle – spolehlivá cesta ke štěstí. A hluboko uvnitř, kde žijí vize, to nestačilo.

Templeton se objevil jako evangelista myslícího člověka právě v době, kdy Severní Ameriku ovládla televize, a netrvalo dlouho a stal se hvězdou pořadu *Look Up and Live* („Vzhlédni a žij“) na stanici CBS, který v neděli ráno přinášel rozhovory s celebritami a Templetonovy pohotové náboženské proslovy. Kdyby v tomto duchu pokračoval, mohl se stát laskavějším a jemnějším Billym Grahamem, ale Templeton žil na hranici vypůjčeného času.

Templeton popsal své rozhodnutí odejít v roce 1957 z církve tak, že jeho racionální mysl odbourávala iracionální víru, až z ní zbylo jen málo. Toto vysvětlení neodpovídá důkazům. Miliony křesťanů přecházejí od fundamentalismu k liberálnějším formám křesťanství, aniž by se vzdali Boha nebo Bible. Proč to bylo pro Templetona tak těžké?

Zdá se, že si přestal vážit světa liberálního křesťanství nebo své role v něm. Myslel si, že dokáže vyměnit verzi křesťanství Billyho Grahama za slušnou alternativu, ale nepodařilo se mu to. Ježíš, který sliboval úspěch a štěstí, nebyl o nic uspokojivější než Ježíš, který zachraňoval duše z pekla. Protože to byly jediné nabízené náboženské komodity, začal si Templeton připadat jako šarlatán.

Na kazatelně Chuck dál kázal se svou charakteristickou elegancí a od středostavovského publika se mu dostávalo nadšené odezvy. Bolest na hrudi se však stala jeho společníkem na cestách a často se mu špatně dýchalo. Když Templetona konečně vyšetřil lékař, byla pro něj diagnóza šokem.

„S Vaším srdcem není nic v nepořádku. Nic. Bolesti, které máte – řeknu to laicky – jsou důsledkem něčeho, čemu budu říkat srdeční křeč. Ale potíže nejsou ve vašem srdci, ale v hlavě. Ve vašem životě je něco, co vás trápí. Nějaký konflikt. Nějaký nevyřešený problém. Ať už je to cokoli, vypořádejte se s tím. Jinak budete pravděpodobně i nadále trpět příznaky, které jste mi popsal, a pravděpodobně se dočkáte i dalších projevů.“

Během několika následujících týdnů se Templeton rozhodl skončit s kázáním, opustit církev, zřít se své víry a přestěhovat se z New Yorku do Toronta. Odezva byla okamžitá. Takhle to dopadá, usoudili bývalí přátelé, když se vezete na šikmé ploše liberalismu. Předvídatelně se mu rozpadlo manželství, i když Templeton (typický mužským způsobem) neuvádí podrobnosti.

Kázání mohlo z Templetona udělat bohatého muže, ale z etických důvodů se omezil na skromný plat 7 500 dolarů ročně a žil od měsíce k měsíci. Ukryval se ve stísněném bytě v Torontu a začal chrlit divadelní hry pro *Canadian Broadcasting Corporation*.

Netrvalo dlouho a nejslavnější kanadský odpadlík začal pracovat v kanadské televizi jako nekompromisní moderátor rozhovorů, v nichž využíval své zasvěcené znalosti náboženského světa k tomu, aby si rýpl do předních náboženských osobností té doby.

V rozhovoru pro pořad *Close Up* v roce 1962 Templeton požádal sira George MacLeoda, liberálního protestanta a bývalého předsedu *Skotské církve*, aby mu vysvětlil evangelium. MacLeod odpověděl očekávaně: evangelium spočívá ve vzájemné lásce, v tom, že je třeba dát prostor všem, tolerovat rozdíly a především projevat soucit. Templetonova odpověď je výmluvná:

„Kdyby chtěl relativně prostý člověk zjistit, co musí udělat, aby našel víru, myslím, že byste mohl

tvrdit, že Billy Graham – s nímž hluboce nesouhlasím – že Billy Graham by dal odpověď, která je mnohem užitečnější než by dala přemýšlivá církev, jejímž jste představitelem. A teď, je možné sdělit to, co jste mi tady říkal, je možné to sdělit a učinit to živým? Já si myslím, že ne, a myslím si, že to je jeden z důvodů, proč církev nepůsobí.“

Templeton nesouhlasil s MacLeoudovým poselstvím; prostě si myslel, že není dostatečné. Nemyslel si, že by se prodávalo. Ať se mu to líbí, nebo ne, pro Grahamovo evangelium byl trh, ale MacLeoud a jeho příbuzní chrtili neškodné bláboly, které potěšily každého a nikoho nenadchly.

Poté, co se Templeton prosadil ve vysílání, zkusil to s vydáváním novin a časopisů a nakonec se stal úspěšným spisovatelem. Nyní, během nekonečné řady propagačních turné, se Templeton ocitl v situaci, kdy musel odpovídat na těžké otázky.

V roce 1977 přišla Jane Pauleyová na rozhovor do pořadu *Today* nepřipravená a podle Templetonova názoru zakryla svou neznalost jeho poslední knihy tím, že se stala osobní.

„Prý jste ateista,“ řekla.

Vysvětlil jsem jí, že ne, že nejsem ateista, ale agnostik, což je něco úplně jiného. Opravdu jsem se do toho nechtěl pouštět, měli jsme jen sedm minut a já chtěl propagovat knihu. Přijel jsem kvůli tomu pět set kilometrů.

„Ale vy přece nevěříte v Boha,“ řekla a v její tváři se zrcadlilo znechucení.

“ Ne, že bych nevěřil, “ řekl jsem. „Jen nevím. „

„Ale byl jste kazatel.“

„Ano, byl.“

„Tak se Vás zeptám: Jste šťastný? Jak můžete být?“

Dělala to, co uměla nejlépe za těch svých pár šupů, a dívala se mi hluboce do očí. Chvíli jsem jí pohled vracel, podrážděný, v pokušení říct: „Ty hloupá holko – co má proboha víra v Boha společného s tím, že jsem šťastný?“

Fascinující otázka od člověka, který kdysi prodával víru v Boha jako cestu ke štěstí. Pauley, typický Američan, vycházel z předpokladu, že pokud Templeton není šťastný, nějak se vymkl z kloubů.

Možná to byla právě obrovská propast mezi Templetonovými mystickými setkáními s Bohem a svépomocným evangeliem, které hlásal, co ho vyhnalo ze služby. Konzervativní a liberální bohové, které Templeton odmítal, si svůj osud zasloužili; ale Bůh, s nímž se Templeton setkal té noci, kdy se stal křesťanem, byl jiný, a stejně tak Bůh, který ho pohltil na golfovém hřišti v Princetonu ve státě New Jersey.

V roce 1995, šest let před svou smrtí, napsal slavný kanadský odpadlík svou poslední knihu: Je to naprosto odvozené převyprávění dobře známých argumentů Roberta Ingersolla, Bertranda Russella a dalších podezřelých.

Nedostatek originality této knihy mohl být raným příznakem Alzheimerovy choroby, která se projevila krátce poté, co *Sbohem Bohu (Farewell to God)* vyšlo tiskem.

Templeton bojoval se zákeřnou nemocí s veškerou vynalézavostí, kterou dokázal sebrat, a dokonce požádal lidi, aby ho krmili složitými slovy, aby je mohl hláskovat pozpátku. Tato disciplinovaná práce byla podle jeho rodiny prospěšná, ale nic nemohlo zastavit smrtící postup této mysl ničící nemoci.

Tři roky poté, co se *Sbohem Bohu* objevilo v knihkupectvích, zavolal Templetonovi Lee Strobel, americký apologeta a náboženský spisovatel, a požádal ho o rozhovor. Starý muž, který byl již potřetí ženatý a propadal občasným obdobím zmatené deprese, neochotně souhlasil.

Charles Templeton v posledních letech

Strobel prošel traumatickým přechodem od agnosticizmu k evangelikálnímu křesťanství a chtěl vědět, proč se bývalý spolupracovník slavného Billyho Grahama vydal na opačnou cestu. Ve dveřích Američana přivítala Templetonova manželka Madeleine, která si vůbec nebyla jistá, zda je její manžel připraven na dlouhý rozhovor. Charles však vstoupil v hnědém pyžamu a domácím plášti a usadil se do pohodlného křesla.

Rozhovor měl předvídatelný průběh a známý skeptik v něm hájil agnosticizmus. Občas zakopl o jedno či dvě slova a občas zapomněl nějaké známé jméno, ale jeho jazykové znalosti zůstaly silné a vtip nedotčený.

Nakonec, po sérii otázek, Strobel přešel k věci: Co si Templeton myslí o Ježíši?

Templetonova řeč těla se zmírnila. Jako by se najednou cítil uvolněně a příjemně, když mluvil o starém a drahém příteli. Jeho hlas, který se občas projevoval tak ostře a neústupně, nyní nabral melancholický a přemýšlivý tón. Zdálo se, že jeho ostražitost polevila, mluvil neuspěchaným tempem, téměř nostalgicky, a pečlivě volil slova, když mluvil o Ježíši.

„Byl to,“ začal Templeton, „největší člověk, který kdy žil. Byl to morální génius. Jeho etické cítění bylo jedinečné. Byl to vnitřně nejmoudřejší člověk, s jakým jsem se kdy ve svém životě nebo ve své četbě setkal. Jeho odhodlání bylo naprosté a vedlo až k jeho vlastní smrti, a to ke škodě světa. Co o něm říci jiného než to, že to byla forma velikosti?“

Překvapilo mě to. „Mluvíte, jako by vám na něm opravdu záleželo,“ řekl jsem.

„No ano, je pro mě tím nejdůležitějším v životě,“ zněla jeho odpověď. „Já . . . Já . . . Já . . . ,“ zakoktal se a hledal správné slovo, „vím, že to možná bude znít divně, ale musím říct, že . . . že ho zbožňuju! .

. . Všechno dobré, co znám, všechno slušné, co znám, všechno čisté, co znám, jsem se naučil od Ježíše.

„A byl drsný! Jen se podívejte na Ježíše. Odsuzoval lidi. Byl rozzlobený. Lidé o něm takhle nepřemýšlejí, ale nečtou Bibli. Měl spravedlivý hněv. Staral se o utlačované a vykořisťované. Není pochyb o tom, že měl nejvyšší morální úroveň, nejméně dvojsmyslů a největší soucit ze všech lidí v dějinách.

„Podle mého názoru,“ prohlásil, „je to nejdůležitější lidská bytost, která kdy existovala. A jestli to mohu říci takto,“ řekl, když se mu začal lámat hlas, „tak... mi... chybí...!“

S tím mu oči zalily slzy. Otočil hlavu, podíval se dolů a zvedl levou ruku, aby si přede mnou zakryl obličej. Ramena se mu pohupovala, jak plakal. . . .

Templeton se snažil uklidnit. Poznal jsem, že mu není vlastní, aby se před cizími lidmi přestal ovládat. Zhluboka si povzdechl a otřel si slzu. Po několika dalších rozpačitých okamžicích mávl pohrdavě rukou. Nakonec tiše, ale neústupně trval na svém: “ Už toho bylo dost.”

Při čtení Templetonovy nadšené ódy na Ježíše se otázky dožadují vyslyšení. Pokud byl Ježíš tak výjimečnou postavou, jak si vysvětlit tuto transcendenci? Byla to náhoda, nebo byl Ježíš náboženský génius v gándhiovském smyslu, či byla Gándhího velikost spíše odvozená. Byl velký proto, že podobně jako Albert Schweitzer a Martin Luther King Jr. uváděl Ježíšova slova do praxe?

Proč se Templeton, ač agnostik, nemohl rozhodnout, že když nemůžeme vědět nic o Bohu, měli bychom se věnovat Ježíši, tomu nejvyššímu a nejlepšímu, co můžeme poznat?

Z nějakého důvodu tato cesta Templetonovi nevyšla. Miloval Ježíše s doutnajícím vášní, ale k Bohu se obrátil zády. Ba co víc, mluvil o Bohu s opovržením, radoval se z jeho smrti a plival na jeho hrob.

Podle Templetona jste buď věřili v Boha Billyho Grahama, nebo, pokud to vyvolávalo příliš mnoho logických a etických otázek, jste se s Bohem rozloučili úplně. Mezistupeň slušného liberálního protestantismu byl zvažován a shledán nedostatečným.

Nakonec ani Billy, ani Chuck nemohli věřit, že Ježíš definuje nebo nově definuje Boží podstatu. Billyho biblicismus zapletl Ježíše do těch nejmstivějších portrétů Boha, které se objevují v knihách Leviticus, Jozue a Zjevení, a rozmělnil tak Ježíšův radikální soucit.

Alternativa, nechat Ježíše, aby nás seznámil s radikálním novým Bohem, nebyla alternativou ani pro jednoho z nich. Takový Bůh postrádal společenství věřících, dostatečně silnou náboženskou skupinu, která by ho udržela.

Po návratu k bezpečnému liberalismu, který nabízela Princetonská univerzita, Národní rada církví a Sjednocená církev Kanady, Templeton rychle vzplál. V tomto náboženském světě nebylo místo pro křest Duchem svatým, po kterém jeho duše toužila a který jeho rozum odmítal.

Mám pro vás ještě jeden příběh. Jeho dějištěm je předposlední den Charlese Templetona na zemi. Celé dopoledne byl bojovný a vzteklý, vrhal se na ošetřovatele hospice, kteří se měli o něj starat. Když přišla Madeleine, Charles se usadil zpět na lůžko a jeho dech se zpomalil. Sloupkař listu Toronto Star Tom Harpur přinesl ve svém týdenním sloupku tuto dobovou zprávu:

Madeleine uvedla, že náhle začal být velmi živý, intenzivně se díval ke stropu pokoje a jeho oči „zářily modřeji, než jsem kdy předtím viděla“.

Vykřikl: “ Podívej se na ně, podívej se na ně. Jsou tak krásní. Čekají na mě.

„Ach, ty jejich oči, ty jejich oči jsou tak krásné!“

Pak s velkou radostí v hlase řekl: „Už jdu.“

Madeleine (která se v té době označila částečně za deistku, částečně za agnostičku) popsala manželovu vizi jako „obrovskou útěchu... něco transcendentního a nádherného“.

Charles Templeton následujícího dne zemřel.

Halucinace nejsou u pacientů v pokročilém stádiu Alzheimerovy choroby ničím neobvyklým a jeho vize andělů nám možná prozradí jen málo o tom, co se skrývá za závojem. Halucinace se však vynořují z temných zákoutí podvědomí nebo duše; pracují s materiálem, který mají k dispozici, a tento případ není výjimkou.

Tom Harpur zakončil svůj sloupek vzpomínkou na rozhovor, který vedl s Templetonem v době, kdy v roce 1998 poskytl rozhovor Lee Strobelovi:

Než jsem odešel, poněkud zamyšleně mi ukázal starou, skotskou lepenkou polepenou Bibli. Byla tlustá a těžká, byla to ta, ze které vždy kázal na svých křížových výpravách, poznamenal.

Mluvili jsme o mnoha věcech, včetně společného přítele Billyho Grahama a budoucnosti náboženství.

Řekl jsem, že z toho, jak jsem ho po většinu svého života pozoroval (často zpozvzdálí) a četl všechny jeho knihy, jsem hluboce cítil, že je to člověk vnitřně zasažený nebo posedlý Bohem.

Řekl: „Ano, řekl bych, že je to pravda.“

Byla to pravda.

Příběh Chucka Templetona je varovným příběhem, ale ne z těch ze šikmé plochy. Kanadský evangelista má málo co říci těm, kteří se cítí pohodlně v mezích standardního evangelikalismu nebo jeho liberální alternativy. Ale ti, kteří se nedokázali přizpůsobit ani jednomu z těchto světů, budou tento tragický příběh opakovat, pokud se z něj nepoučíme.

Pro smýšlející křesťany, kteří jsou stejně jako Templeton beznadějně zamilovaní do Ježíše, musí existovat třetí cesta. Nejsem si jistý, jakou podobu bude mít tato třetí cesta křesťanství – možná bude mít mnoho různých podob. Křesťané třetí cesty však nebudou mít při hledání cesty více štěstí než Chuck Templeton; cestu vpřed nám může ukázat pouze Ježíš.

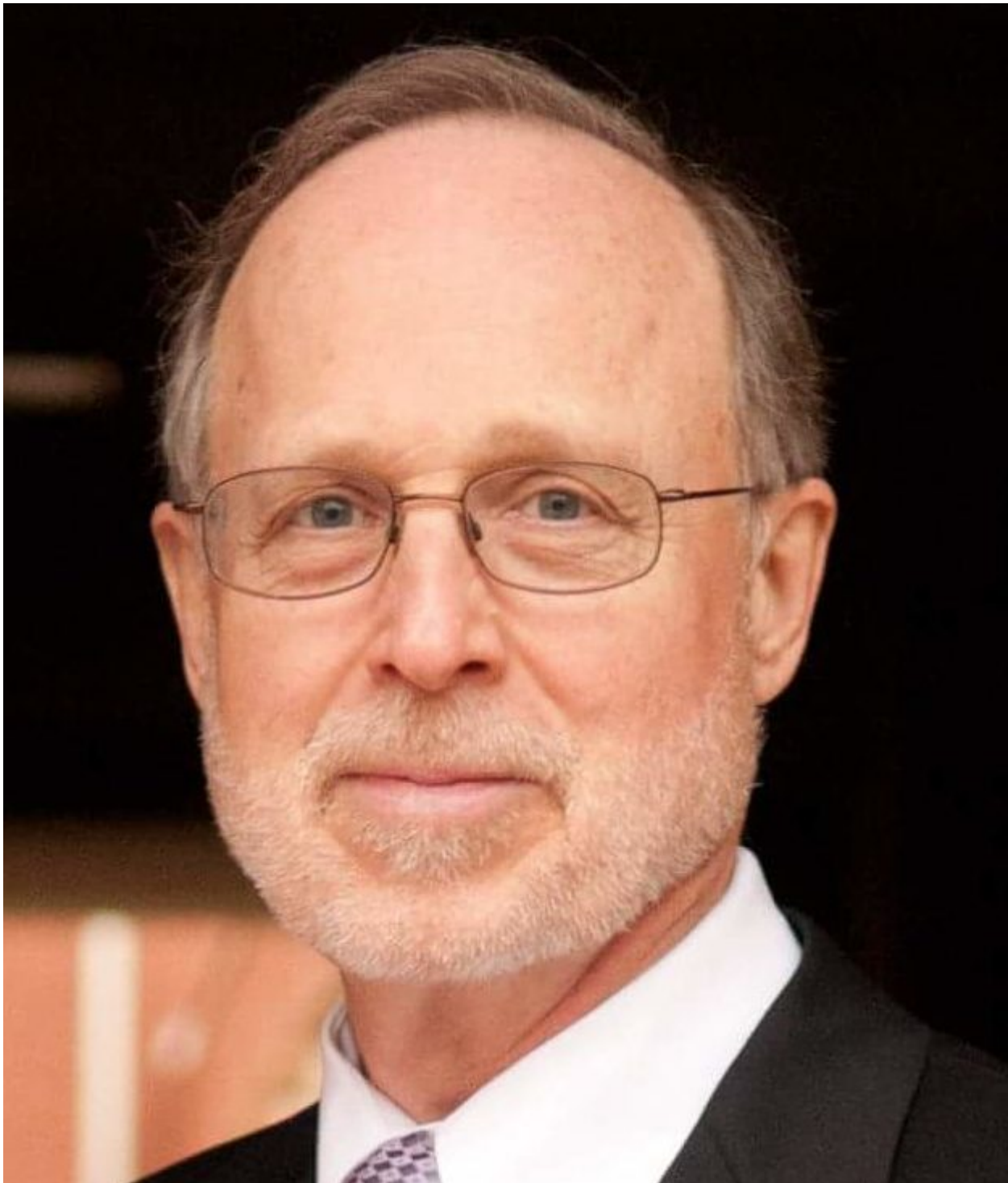
Chuck Templeton prošel temným sklem tohoto světa, tou zemí, kde poznáváme i to, jak jsme poznáváni. My ostatní zatím zápasíme dál, zatíženi otázkami a neřešitelnými dilematy. A Billy Graham, jehož tělo už není zmitáno Parkinsonovou chorobou, si bude se svým starým přítelem Chuckem vyměňovat názory.

Prosím, Bože, kéž se tak stane.

Alan Bean

[Friends of Justice](#)

Alan Bean

Alan Bean

Alan Bean je výkonným ředitelem [Friends of Justice](#), aliance členů komunity, která obhajuje reformu trestního soudnictví. Žije v Arlingtonu v Texasu.

Je členem baptistického sboru Broadway ve Fort Worthu v Texasu.

Dr. Alan Bean, který žije v Arlingtonu v Texasu, založil *Friends of Justice* v roce 2000 poté, co se dozvěděl o drogovém zátahu v Tulii v Texasu, kde policie zadržela 47 lidí - 37 z nich byli Afroameričané - na základě falešného svědectví tajného agenta.

Od té doby jeho organizace vedla nezávislá vyšetřování v Tulia Sting a v roce 2006 v případě "Jena Six", zahrnující skupinu šesti afroamerických studentů, kteří byli odsouzeni za bití bílého studenta na střední škole Jena v Louisianě.

Jako bývalý kazatel Alan Bean říká, že se vždy zajímal o historii náboženství a jeho důsledky pro soudní systém.

Dr. Alan Bean je rodák z Albery v Kanadě. Navštěvoval *Southern Baptist Seminary* v Louisville, Ky., kde získal doktorát z církevních dějin.

Poznámka překladatele:

Pokud jste dočetli až sem, je toho hodně na přemýšlení. Mám pocit, že Templeton měl klasický zápas mezi emocionálním a racionálním prožíváním vztahu k Bohu.

Jsme tak stvořeni, aby naše emoce a ratio (*rozum*, rozumový důvod) spolu zápasily. A vztah k Bohu se neliší od partnerského vztahu. I v něm vládou na počátku emoce (zamilovanost), které časem ustupují rozumu.

Na rozumu fungující vztah však ztrácí jiskru a přitažlivost, vede k odcizení i k rozchodu. Rozum však musí mít ve vztahu místo, aby byl vztah zralý. Proto zralý a zdravý vztah má obé - emoce (první lásku) i rozum (zdůvodnění).

Podobně je to i s religiozitou. Bůh patrně v nás zanechal svou stopu, jakýsi terminál, teleport, který nám umožňuje, abychom ho vnímali, abychom po něm toužili (to je ten „mravní zákon v nás“). Více o tom je v článku [Tyranie náboženství levé hemisféry](#). To nemůžeme nikdy v sobě vymazat, jen soustavně potlačovat pomocí rozumu.

Pokud tomu dáme plný průchod pomocí emocí, ocitneme se v charismatickém blouznění. To je dominance emocí ve vztahu k Bohu.

Pokud se to pokusíme spoutat racionálním myšlením, ocitneme se v poušti teologické vyprahlosti a postupného vzdalování. A tím myslím i fundamentalistické, konzervativní a novokalvinistické otěže vyznání víry, zákazů a příkazů. To je dominance racionálního přístupu (výstupu) k Bohu z různých stran hory.

Zralý vztah k Bohu je v synergii emocí a racionality. Ta jiskra v nás hoří a my pochybujeme, bloudíme, utíkáme, ale nakonec chceme věřit a jdeme tmou dál s vírou, že se objeví světlo na konci tunelu.

Myslím, že tohle prožíval i Templeton. Ta jiskra v něm doutnala i v závěru života, neuhasily ji žádné racionální pochybnosti. Lidé s Alzheimerovou chorobou a s různými druhy demencí postupně ztrácejí racionalitu. Pamatují si jen emoce a s nimi spojené události. To vidím na seniorech trpících ztrátou racionality a čeká to každého z nás, pokud se dožijeme stáří v takovém věku.

Ta jiskra uhasíná až na konci života. Můžeme jí dusit racionálními pochybnostmi, ale stejně někdy, najednou a nečekaně vzplane. V situacích, které rozumem nemůžeme pojmut ani najít rozumné

řešení (rakovina, úraz, ztráta zaměstnání, ztráta postavení, vyloučení ze sociální bubliny). Vždy se rozhoří v nerozumné a marné naději, že vše bude dobré.

Ta jiskra nás aktivuje k činům, dává nám sílu přenášet hory pochybností, útlaku, bolesti nebo bídy. Přináší nám víze, vidění i transcendentní prožitky. Bez ní umíráme zaživa v beznaději.

K té myšlence třetí cesty odkazuje otázka na konci článku [Přitažlivost biblické neomylnosti?](#):

Co se však stane, když logika dokonalosti ustoupí logice lásky?

Myslím, že toto je ta třetí cesta. Ježíšovo evangelium lásky. Prostě ho prakticky následovat, jít za ním, ať se děje cokoli. Nenechat se svázat racionálními dogmaty, krédy, teologií, pochybnostmi. Zlehčovat jejich význam a dominanci praktickou láskou v Ježíšově pojetí.

Plačící Bůh je v nás a jeho slzy nás zaplaví vždycky, když chceme zvednout kámen a hodit ho proti bližním i proti sobě. Tehdy nacházíme sebe i jeho.

Štěpán Křivánek

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Síť víry](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj Baptisté - Síť víry](#)